

УДК 368.02: 330(32)

Павленко О. П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та банківської справи, Дніпровський державний аграрно-економічний університет, м. Дніпро, Україна

СТРАХУВАННЯ ЯК МЕТОД ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНИХ ВИРОБНИКІВ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА СВІТОВИЙ ДОСВІД

В статті досліджено основні проблеми діяльності аграрних виробників, проаналізовано посівні площі, обсяги їх товарного виробництва, фінансові результати та рентабельність від здійснення операційної діяльності в сільському господарстві, а також проведено аналіз основних показників страхового ринку. Автором наведено законодавче регулювання страхування в сільському господарстві України, економічний механізм та особливості страхування сільськогосподарського виробництва. Розглянуто системи створення страхових фондів та порядок гарантійного страхового захисту в зарубіжних країнах, які пропонують програми страхування за участю та підтримкою держави. Встановлено методи страхування за групами майна аграрних виробників, при яких відбуватиметься надійне страхове покриття непередбачених ризиків. Проведене дослідження показало необхідність створення ефективної системи страхового захисту аграрних виробників для забезпечення їх фінансової надійності в умовах інтеграційного розвитку страхового ринку.

Ключові слова: страхування, страховий захист, страхові ризики, страховий ринок, фінансова безпека, аграрні виробники, сільське господарство.

Павленко О. П., кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры финансов и банковского дела, Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет, г. Днепр, Украина

СТРАХОВАНИЕ КАК МЕТОД ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНЫХ ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ: СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И МИРОВОЙ ОПЫТ

В статье исследованы основные проблемы деятельности аграрных производителей, проанализированы посевные площади, объемы их товарного производства, финансовые результаты и рентабельность от осуществления операционной деятельности в сельском хозяйстве, а также проведен анализ основных показателей страхового рынка. Автором приведено законодательное регулирование страхования в сельском хозяйстве Украины, экономический механизм и особенности страхования сельскохозяйственного производства. Рассмотрены системы создания страховых фондов и порядок гарантийной страховой защиты в зарубежных странах, которые предлагают программы страхования за участием и поддержкой государства. Установлены методы страхования по группам имущества аграрных производителей, при которых будет происходить надежное страховое покрытие непредвиденных рисков. Проведенное исследование показало необходимость создания эффективной системы страховой защиты аграрных производителей для обеспечения их финансовой надежности в условиях интеграционного развития страхового рынка.

Ключевые слова: страхование, страховая защита, страховые риски, страховой рынок, финансовая безопасность, аграрные производители, сельское хозяйство.

Pavlenko O., PhD, Associate Professor, Associate Professor of Finance and Banking, Dnipro State Agrarian and Economic University, Dnipro, Ukraine

INSURANCE AS A METHOD OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURAL PRODUCERS: CURRENT TRENDS AND WORLD EXPERIENCE

Introduction. *The main problems of agrarian producers activity are investigated in the article, it is analyzed the crop area, the volume of their commodity production, financial results, and profitability from operating activities, the main indicators of the insurance market.*

Purpose. *The aim of the article is determination of insurance as a method of support of financial security of agrarian commodity producers and also providing of them break-even activity by insurance defence of risks that arise up in agriculture.*

Results. *The author presents the legislative regulation of insurance in agriculture of Ukraine, the economic mechanism and peculiarities of insurance of agricultural production. In the economic mechanism of insurance coverage of agrarian production in Ukraine, the main constituent element is the creation and use of an insurance fund at the expense of voluntary or mandatory insurance premiums of insurers in order to recover unforeseen losses in the economic mechanism of insurance coverage of agrarian production in Ukraine. The role of the state with the support of insurers, insurance associations are determined, establishment of strengthened control and supervision of insurance activities in the agrarian sector, since this particular fate of the economy has advantages over other spheres of production. The systems of creation of insurance funds and the order of guarantee insurance coverage in foreign countries, which offer insurance programs with participation and state support, are reviewed. The methods of insurance for groups of property of agrarian producers, in which there will be a reliable insurance coverage of unforeseen risks, are established.*

Conclusions. *The conducted research has shown the necessity of creation of an effective system of insurance coverage of agrarian producers in order to ensure their financial reliability in the conditions of integration development of the insurance market.*

Keywords: *insurance, insurance coverage, insurance risks, insurance market, financial security, farming, agriculture.*

JEL Classification: *G22, Q14, Q18, R20, R51.*

Постановка проблеми. Необхідність фінансового захисту українських сільськогосподарських виробників обумовлена численними ризиками, які виникають в діяльності підприємств аграрної сфери. Тому детальнішу увагу подальшого дослідження слід приділити саме страхуванню як ефективного методу фінансової безпеки аграрних виробників, оскільки за умов ринкового господарювання аграрна сфера є головною галуззю забезпечення продовольчої безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Огляд наукових досліджень свідчить, що проблеми формування та розвитку систем і моделей страхування ризиків сільськогос-

подарських виробників, розробки страхових програм та використання досвіду функціонування таких систем в країнах світу на макро- та мікрорівні досліджували багато відомих вчених й практиків, серед яких В. Базилевич, В. Бігдаш, В. Борисова, О. Ботвиновська, Є. Бридун, О. Васюренко, Н. Внукова, В. Галасюк, М. Дем'яненко, Л. Горбач, А. Залетов, Т. Калашнікова, Г. Кірейцев, Р. Колібаба, С. Михалев, С. Навроцький, С. Осадець, А. Папцов, Н. Прокопенко, П. Саблук, В. Серебровський, Є. Сосенко, А. Таркуцяк, Т. Терновской, Л. Худолій, В. Шахов, Р. Шинкаренко, А. Шолойко, Р. Юлдашев та інші [1-4; 7-12]. Аналіз наукових публікацій наведених вище

вчених дозволяє відзначити, що проблема фінансової безпеки аграрних виробників залишається доволі гострою та потребує подальшого дослідження в сфері страхового захисту.

Формулювання цілей дослідження.

Метою статті є визначення страхування як методу підтримки фінансової безпеки аграрних товаровиробників, а також забезпечення їх беззбиткової діяльності шляхом страхового захисту ризиків, що виникають в сільському господарстві.

Викладення основного матеріалу дослідження. У країнах з розвинутою ринковою економікою страхові компанії є основними акумуляторами створення капіталу, а також певною мірою приймають участь у захисті ризиків при забезпеченні беззбиткової діяльності. Суми, які витрачаються на страхування протягом року, істотно перевищують розміри щорічних банківських вкладів. Разом з тим, частка страхових платежів країн ЄС у вигляді основного джерела інвестицій в економіку країн складає 8,53 % всього виробленого ВВП [1-2].

В сільському господарстві західних країн системи страхового захисту виступають основним інструментарієм забезпечення мінімізації майнових ризиків та забезпечення їх фінансової безпеки. При формуванні страхового ринку залишається незахищеною сфера аграрного бізнесу. В агропромисловому комплексі України існують дві основні форми страхування: обов'язкове та добровільне. До прийняття нової редакції Закону України «Про страхування» в обов'язковому порядку страхувався тільки урожай сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень у державних сільськогосподарських підприємствах. Для відшкодування збитків за даною формою страхування створюється державний страховий фонд за рахунок обов'язкових страхових платежів [5]. Однак недовіра сільськогосподарських підприємств до системи виплат страховиків та відсутність коштів призвели до того, що страхування ризиків здійснюється в обмеженому обсязі

аграрними виробниками. З метою розширення страхового ринку, необхідності відшкодування збитку за основними видами сільськогосподарської продукції до обов'язкових видів страхування було віднесено також страхування врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності, а також страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків, згідно з переліком тварин, встановленими Кабінетом Міністрів України. За іншими ризиками страхування в аграрному секторі економіки проводиться у добровільній формі. Основною метою сільськогосподарського майнового страхування та заходів, запроваджених у Законі України «Про страхування» [5] є комплексний страховий захист сільськогосподарських підприємств від можливих втрат у непередбачених обставинах при виробництві та реалізації продукції, а також від зривів у комерційній діяльності та прийнятих зобов'язаннях з повернення товарних кредитів тощо. У концепції управління ризиками поряд зі страхуванням важливу роль відіграє самострахування [7].

В економічному механізмі страхового захисту аграрного виробництва складові елементи характеризується створенням і використанням страхового фонду за рахунок добровільних чи обов'язкових страхових внесків страхувальників з метою відшкодування непередбачених збитків, заподіяних цим підприємствам стихійними лихами, іншими несприятливими подіями, що порушують процес фондообігу і виробництва, або перешкоджають отриманню очікуваного прибутку. При страхуванні майна агровиробників застосовується комплексний підхід та методи пропорційного розподілу відшкодування збитків. Особливості страхування ризиків аграрних виробників представлені на рисунку 1.

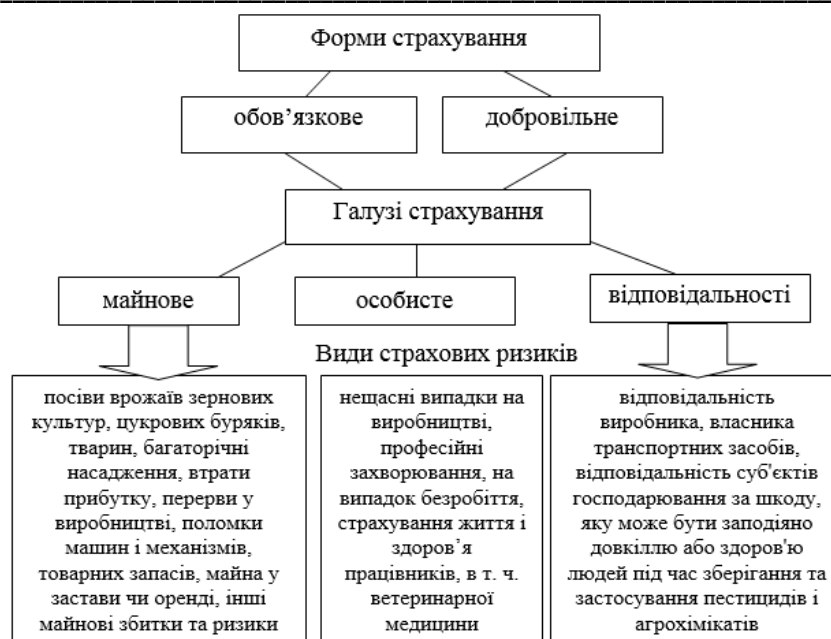

Рисунок 1 – Страхування ризиків аграрних виробників

Джерело: [5]

Об'єктами страхування майна аграрних підприємств традиційно поділяють на такі основні групи: врожаї сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень плононосного віку, крім природних сінокосів та пасовищ, культур, посіяних на зелене добриво, культур, які господарство висівало протягом 3-5 років, але жодного разу не отримувало врожаю; дерева і плодово-ягідні кущі, що зростають у садах, та виноградники, крім зношених або зріджених на 70%, і тих що списують з балансу; сільськогосподарські тварини, птиця, кролі, хутрові звірі, бджолосімії, крім господарств, де щодо тварин встановлено карантин або інші обмеження у зв'язку з інфекційними захворюваннями; будівлі, споруди, сільськогосподарська техніка, об'єкти незавершеного будівництва, передавальні пристрої, силові, робочі та інші машини, транспортні засоби, сировина, матеріали, продукція (тобто основні та оборотні активи), для рибних господарств - судна та засоби лову [6]. Світовий досвід доводить, що значні інвестиції в агропромисловий комплекс, а також дедалі складніші сучасні технології сільськогосподарського виробництва ставлять країни світу перед необхідністю

створення національних систем страхування ризиків аграрних підприємств. Тому правильно організована система страхового захисту створює потенціал для розвитку сільськогосподарського виробництва, а також державних і приватних страхових компаній у будь-якій країні світу.

Для різноманітних об'єктів страхування характерні ризики, які враховуються страховими компаніями при розробці конкретних умов і правил страхування. Найбільш ризикованим вважаються вирощування тварин, врожаї сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень. Створення страхових фондів, яке здійснюється за рахунок добровільних та обов'язкових внесків страхувальників, направлені на цільові виплати агровиробникам. Таким чином, страхування може задовольняти потреби фінансової безпеки не тільки приватних комерційних та промислових підприємств, а й аграрних виробників. В Україні площі посіву зернових культур сільськогосподарських підприємств збільшуються щороку. Якщо проаналізувати структуру посівних площ озимих культур, ми побачимо, що серед зернових культур в питомій вазі переважає пшениця (табл. 1).

Таблиця 1 Посівні площі сільськогосподарських культур в Дніпропетровській області за 2013-2017 рр.

Роки	Посівні площі сільськогосподарських культур, тис. га					
	культури зернові та зернобобові	буряк цукровий фабричний	соняшник	картопля	культури овочеві відкритого ґрунту	культури кормові
2013	16210	280	5051	1388	483	2289
2014 ¹	14801	331	5257	1348	463	2101
2015 ¹	14739	237	5105	1291	440	1990
2016 ¹	14401	292	6073	1312	442	1932
2017 ¹	14624	316	6034	1323	439	1858

Джерело: [9]

¹ Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Таблиця 2 – Кількість сільськогосподарських тварин в підприємствах Дніпропетровської області

Роки	Велика рогата худоба, всього	у т. ч. корови	свині	вівці та кози	птиця
1995	1147,1	471,3	1058,6	301,1	16911,2
2000	493,1	249,3	560,1	59,4	8416,7
2005	239,8	131,1	354,3	53,6	12477,8
2010	139,6	83,4	518,9	62,7	17049,3
2013	146,2	80,2	506,2	59,1	18821,6
2014	144,7	80,2	548,5	58,0	17247,5
2015	131,2	75,9	530,1	56,1	18069,2
2016	130,3	73,1	470,3	57,5	16870,3
2017	127,2	71,6	426,1	55,3	18629,9

Джерело: [9]

Як свідчать статистичні дані, сільськогосподарська галузь Дніпропетровського регіону залишається досить збитковою в 2016 році, а це ще раз вказує на необхідність захисту ризиків аграрних виробників. Кількість підприємств АПК, що одержали збитки сягає 69,2 % серед інших галузей економіки України і відображена в сумі 196,162 млн грн, оскільки фінансові результати складають лише 222,0 тис. грн. Така доволі велика сума не компенсується ніякими органами – ані державними, ані приватними. До речі в державному бюджеті 2017 року не передбачається підтримка аграріїв, особливо фермерських господарств. Рентабельність операційної діяльності за 1 півріччя 2016 року також підтверджує

збитковість сільського господарства і становить – 27,8% при витратах операційної діяльності 686,815 млн грн.

Досвід таких європейських країн, як Франція, Іспанія, Італія, Австрія та Німеччина показує, що переважно страхові послуги надають приватні страховики, але в аграрних страхових пулах переважну долю займають державні асигнування, а також надаються дотації з державного бюджету збитковим фермерам з метою страхового відшкодування втрат врожаїв. В економіці ж України пропонується навпаки скасувати дотаційні чи інші виплати збитковим підприємствам, а державні сільгоспвиробники взагалі не користуються страховим

захистом майна незважаючи на збитковість діяльності [11].

Аграрний страховий пул (далі - АСП) в Україні створений 7 листопада 2012 року виконує лише функції контролю за державними ресурсами. Проте, якщо врахувати, що на підтримку обов'язкового аграрного страхування гроші державою давно не виділяються, то контролювати нічого. Тим не менш, в АСП досі входили тільки компанії з ліцензією на обов'язкове страхування агропродукції. Згідно з новим статутом, в АСП можуть вільно входити: страховики; перестраховики; аграрії. Причому контроль діяльності відбуватиметься зсередини. На думку фахівців, залучення більшої кількості страховиків допоможе стандартизувати роботу АСП. Така реформа позитивно оцінюється більшістю страхових компаній, але як це відобразиться на результатах діяльності аграрних підприємств, ще невідомо. Необхідно оприлюднювати інформацію про контракти, вивільняти ринок від недобросовісних страховиків. Зміна умов обов'язкового страхування в агросфері може серйозно зменшити ризики і позитивно вплинути на розвиток сільського господарства [10].

Сучасна потреба в страхуванні ризиків сільськогосподарських підприємств в нашій країні застосовується дуже рідко, за умов придбання майна в кредит або на умовах фінансового лізингу. Окрім цього, відчутно зменшилась допомога з бюджету, яка за останній період запроваджується тільки на словах, але майже не підтримана грошми. Приватні банки не повинні й не можуть покривати втрати в сільському господарстві, пов'язані з природними явищами [12]. За таких подій є підстава надіятись на деяку зацікавленість страховиків, з приводу захисту сільськогосподарських ризиків, проте навіть всіх грошей страхових компаній України не буде достатньо, щоб запровадити методи традиційного страхування, які застосову-

вались раніше за часів державно-планової економіки. Тому в умовах неоднозначності й абстрактності системи обов'язкового страхування ризиків сільського господарства, важливе значення повинно отримати страхування ризиків сільськогосподарських товаровиробників різних форм господарювання на підставі новітніх методів. Це дуже потрібно в час впровадження аграрної реформи, які повинні змінити взаємовідносини з банківськими установами та інвесторами. Всі визначені фактори призводять до необхідності створення оптимального страхового захисту сільськогосподарських виробників на новітніх засадах [6].

Аналізуючи табл. 3 можна зробити висновок, що сума страхових платежів разом по всіх компаніях становила 120 991,7 тис. грн. Найбільші платежі отримали такі компанії як «УНІВЕРСАЛЬНА» і «PZU Україна». Питома вага в портфелі страховика найбільшою була в «ГАРДІАН» та «УНІВЕРСАЛЬНА», а питома вага в середньому по компаніях становила 2,30%. Приріст страхових платежів по всім страховим компаніям прийняв від'ємне значення і становив – 28,88%, проте в таких компаніях як «УНІВЕРСАЛЬНА», «ТАС СГ», «АХА СТРАХУВАННЯ» та «КРАЇНА» ці показники зросли. Найбільше виплатила страхових виплат компанія «АСКА», всього по всім компаніям цей показник становив 59 706,6 тис. грн. Загальний рівень виплат серед страховиків становив 49,35%, найбільший відсоток виплат був в «АСКА» і становив 970,97%. Найбільше перестраховували свої ризики такі компанії, як «ГАРДІАН», «КРЕДО» та «PZU УКРАЇНА», а в середньому по всім страховим компаніях цей показник становив 39,18%. У порівнянні з рейтингом 2015 р. трійку лідерів за рівнем страхових виплат становили: «Захід-Резерв» (284,97%), «Талісман Страхування» (94,38%), «ДІМ Страхування» (77,99%).

Таблиця 3 – Аналіз ринку страхування в сільському господарстві України (рейтинг топ – 15) за 6 місяців 2017 р.

Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис. грн.	Питома вага виду в портфелі страховика, %	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис. грн.	Рівень виплат, %	Рівень перестраховання, %
УНІВЕРСАЛЬНА	67 068,9	20,20	174,78	0,9	-	27,25
PZU УКРАЇНА	21 018,8	3,19	-28,25	2 995,5	14,25	81,28
КРАЇНА	7 556,4	5,51	46,12	-	-	-
АСКА	5 690,0	2,36	-84,90	55 248,0	970,97	59,30
АХА СТРАХУВАННЯ	5 564,0	0,69	83,87	249,0	4,48	55,19
ІНГО УКРАЇНА	3 975,0	0,82	-53,45	987,1	24,83	35,49
КРЕДО	2 291,0	0,57	-	-	-	86,73
БРОКБІЗНЕС	2 169,6	2,95	-32,31	-	-	-
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	2 020,0	0,24	-96,19	31,0	1,53	-
ГАРДІАН	2 006,5	21,17	-	-	-	92,54
ЗДОРОВО	824,6	1,99	-83,07	-	-	42,32
ТАС СГ	394,1	0,09	84,94	43,6	11,06	-
ПРОВІДНА	386,1	0,08	-14,66	151,5	39,24	-
ТЕКОМ	15,5	0,02	-94,00	-	-	-
АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	11,2	-	-1,75	-	-	-
Всього	120 991,7	2,30	-28,88	59 706,6	49,35	39,18

Джерело: [8]

Найменший рівень страхових виплат за підсумками 2016 року продемонстрували: «Український страховий стандарт» (27,6%), «Саламандра Україна» (27,7%), «PZU Україна» (28,1%). Для порівняння в 2015 році найнижчий рівень страхових виплат показали: СК «Надійна» (1,08%), СК «Довіра й гарантія» (1,5%), СК «Бусин» (2,36%). За підсумками 2016 року найбільший рівень страхових виплат продемонструвала «СК Allianz Україна» - 277%, СК «Інгосстрах» на другому місці з показником 76,8%, замикає трійку лідерів за рівнем страхових виплат - СК «Інтер Поліс» з 76,6%. Найбільш оптимальне значення рівня страхових виплат коливається в межах 40-60%, хоча можуть бути відхилення по окремих видах страхування, які здійснює компанія. Цей показник свідчить про збалансованість страхової діяльності й грамотному доборі страхових програм і умов страхування, які максимально відповідають побажанням клієнта й не завдають шкоди страхової діяльності компаній [7].

Висновки. Завдяки цілеспрямованій євроінтеграційній політиці, гармонізації законодавства з вимогами ЄС та відкритості ринку для іноземного інвестора, ринок страхування розвивався стрімко і досягне за короткий термін значних показників, значно збільшивши капіталізацію та покращивши якість самих продуктів. Якщо взяти до уваги те, що Україна спроможна розпочати економічні реформи, то на підставі вищевикладених аспектів ми бачимо, що страховий ринок України має прогресивні перспективи і може певним чином стабілізувати фінансову безпеку як аграрного сектору, так і всієї економіки країни. При цьому не останню роль відіграє і державна підтримка страховиків, страхових об'єднань, створення посиленого контролю та нагляду за страховою діяльністю, особливо в аграрній сфері, оскільки саме ця доля економіки має переваги та прерогативи серед інших сфер виробництва.

Література:

1. Александрова М. Закордонний досвід формування та розвитку систем страхування сільськогосподарських культур / М. Александрова // Міжнародний збірник наукових праць. – 2011. – Випуск 2(20). – С.18-28.
2. Алескерова Ю. Страхування сільськогосподарських ризиків: проблеми вирішення / Ю. Алескерова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка / Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – Київ : ВПЦ «Київський університет». – 2013. № 135. – С. 39-41.
3. Борисова В. А. Страхування як засіб запобігання ризиків аграрних виробників [Електронний ресурс] / В. А. Борисова // Облік і фінанси АПК. – 2017. – Режим доступу: <http://magazine.faaf.org.ua/strahuvannya-yak-zasib-zapobigannya-rizikiv-agrarnih-virobnikiv.html>.
4. Гутко Л. М. Досвід державної підтримки страхування ризиків сільськогосподарського виробництва / Л. М. Гутко // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 147-152.
5. Про страхування : закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/85/96>.
6. Концептуальні засади страхування ризиків у сільському господарстві // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 3. – С. 19.
7. Коваль О. А. Розвиток страхової діяльності в аграрному секторі економіки України / О. А. Коваль // Фондовий ринок. – 2009. – № 4. – С.18-22.
8. Фориншурер страхование : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/hotnews/15/09/10/32900>.
9. Головного управління статистики в Дніпропетровській області : офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу – <http://www.dnestrstat.gov.ua/>.
10. Пластун В. Л. Страхування ризиків сільськогосподарських підприємств / В. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія "Економіка і менеджмент". – 2008. – №12/1 (33). – С. 58–62.
11. Прокопчук О. Т. Особливості страхування аграрних ризиків країнах світу / О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич, В. П. Бечко // Проблеми економіки. – 2014. – №3(153). – С. 46-53.
12. Шолойко А. Світовий досвід державної підтримки сільського господарства через програми страхування / А. Шолойко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – Київ : ВПЦ "Київський університет". – 2013. – №135. – С.41-43.

References:

1. Aleksandrova, M. M. (2011), "Foreign experience in the formation and development of insurance systems for agricultural crops", *International collection of scientific works*, vol. 2 (20), pp. 18-28.
2. Alesherova, Y. (2013), "Agricultural risk insurance: problem solving", *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, no. 135, pp. 39-41.
3. Borisova, V. A. (2017), "Insurance as a means of preventing the risks of agrarian producers", *Accounting and finance of agroindustrial complex*, [Online], available at: <http://www.magazine.faaf.org.ua/strahuvannya-yak-zasib-zapobigannya-rizikiv-agrarnih-virobnikiv.html>.
4. Gutko, L. M. (2009), "Experience of state support for insurance of agricultural production risks", *Economy of agroindustrial complex*, no. 10, pp. 147-152.
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), "About insurance", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/85/96> (Accessed 29 Marth 2018).
6. Financial Market of Ukraine (2010), *Kontseptualni zasady strakhuvannya ryzykiv u silskomu hospodarstvi* [Conceptual Principles of Agricultural Insurance Risks], Ukraine.
7. Koval, O. A. (2009), "Development of insurance activity in the agrarian sector of the economy of Ukraine", *Stock market*, no. 4, pp.18-22.
8. The official website of Forinschur Insurance [Online], available at: <http://forinsurer.com/hotnews/15/09/10/32900>.
9. The official website of the Main Department of Statistics in the Dnipropetrovsk region. [Online], available at: <http://www.dnestrstat.gov.ua>.
10. Plastun, V. L. (2008), "Insurance of Risks of Agricultural Enterprises", *Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series "Economics and Management"*, no. 12/1 (33), pp. 58-62.
11. Prokopchuk, O. T. Ulyanych, Y. V. and Bečko, V. P. (2014), "Peculiarities of agrarian risk insurance countries of the world", *Economy Problems Ukraine*, no. 3 (153), pp. 46-53.
12. Sholoyko, A. (2013), "World experience of state support of agriculture through insurance programs", *Bulletin of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, no. 135, pp. 41-43.

